4. Dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči

Systém pomoci v hmotné nouzi zavedený v roce 2007 zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi nově upravil podmínky poskytování pomoci fyzickým osobám při zajištění základních životních potřeb (situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní výživy, bydlením a mimořádnými událostmi). Hlavním smyslem systému pomoci v hmotné nouzi je motivace k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojování základních životních potřeb a zabránění sociálnímu vyloučení.

Hmotná nouze představuje stav, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (vlastní prací, uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

V rámci systému **pomoci v hmotné nouzi** rozlišujeme tyto dávky:

- **Příspěvek na živobytí** – pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Ta je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností, zejména možnosti zvýšení příjmu vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo jiným využitím majetku. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima[1] (zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů). Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi částkou živobytí osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. Dávka byla od 1. října 2025 nahrazena tzv. „superdávkou“, podrobněji viz kapitola 3.
- **Doplatek na bydlení** – řeší nedostatek příjmů k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí. Dávka byla od 1. říjnu 2025 nahrazena tzv. „superdávkou“, podrobněji viz kapitola 3.
- **Mimořádná okamžitá pomoc** – je poskytována osobám s nízkými příjmy, které se ocitnou v situacích, které je nutné bezodkladně řešit: hrozba vážné újmy na zdraví, postižení vážnou mimořádnou událostí (živelná pohroma, ekologická havárie apod.), hrozba sociálního vyloučení (např. při návratu z vězeňského nebo ústavního zařízení), nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje nebo k nákupu či opravě předmětů dlouhodobé potřeby, popřípadě k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí. Mimořádná okamžitá pomoc je dávkou jednorázovou, v odůvodněných případech lze dávku poskytnout opakovaně. Výše dávky se odvíjí podle typu sociální situace, které jsou uvedeny v zákoně (č. 111/2006 Sb.).

- **Humanitární dávka** – dávka je poskytována od března 2022 a je určená občanům Ukrajiny, kterým byla udělena dočasná ochrana[2] z důvodu válečného konfliktu na Ukrajině, a zároveň nemají dostatečné prostředky na úhradu základních životních potřeb. Výše dávky se odvíjí od životního a existenčního minima a je také závislá na tom, zda se jedná o zranitelné osoby. Podrobněji viz zákon č. 66/2022 Sb.

[1] Od 1. 4. 2020 a dále od 1. 4. 2022, od 1. 7. 2022 a 1. 1. 2023 došlo ke zvýšení částky životního minima. V roce 2025 bylo životní minimum jednotlivce 4 860 Kč. Od 1. 10. 2026 bylo životní minimum jednotlivce zvýšeno na 5 500 kč. https://www.uradprace.cz/zivotni-a-existencni-minimum

[2] https://frs.gov.cz/docasna-ochrana/

Dávky pro osoby se zdravotním postižením napomáhají řešit nepříznivou životní situaci těchto osob poskytnutím prostředků na jejich potřeby související s dopravou a zajištěním rehabilitačních a kompenzačních pomůcek. Do konce roku 2011 byly podmínky, za kterých se tyto dávky poskytují, upraveny vyhláškou MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Od roku 2012 se jedná o zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, který dosavadní typově široké spektrum dávek nahradil dvěma dávkami:

- **Příspěvek na mobilitu** – opakující se dávka určená osobám, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace a opakovaně se v kalendářním měsíci dopravují nebo jsou dopravovány, od 1. 12. 2022 činí 900 Kč měsíčně[3]. Dále pod tento příspěvek spadá příspěvek na dýchací přístroj v domácím použití, který činí 2 900 Kč měsíčně[4].
- **Příspěvek na zvláštní pomůcku** – jednorázová dávka určená na pořízení zvláštní pomůcky umožňující osobě s těžkým zdravotním postižením sebeobsluhu nebo realizaci pracovního uplatnění, přípravu na budoucí povolání, získávání informací, vzdělávání anebo styk s okolím. Např. schodolez, motorové vozidlo, úprava bytu, vodicí pes, signalizační systém. Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek, na které je dávka určena, je obsažen ve vyhlášce č. 388/2011 Sb.

Příspěvek na péči – zaveden zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (účinný od ledna 2007). Nárok na příspěvek má osoba starší 1 roku, která je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu závislá na pomoci jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti. Stupeň závislosti se hodnotí podle počtu základních životních potřeb (mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost), které osoba není schopna z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu zvládat, a zároveň potřebuje pomoc jiné fyzické osoby.

Osoba může z příspěvku na péči na základě vlastní volby hradit profesionální sociální službu nebo jej použít k pokrytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině. Výše[5] příspěvku se liší s ohledem na věk a přiznaný stupeň závislosti (aktuální výše viz tabulka 4.1). V případě, že rozhodný příjem oprávněné osoby (a osob společně posuzovaných) je nižší než dvojnásobek částky životního minima, náleží zvýšení příspěvku o 2 000 Kč, podrobněji viz § 12 zákona o sociálních službách.

Tab. 4.1 Měsíční výše příspěvku na péči

stupeň závislosti	platné do 30.6. 2024		platné od 1.7. 2024	
	osoby do 18 let	osoby starší 18 let	osoby do 18 let	osoby starší 18 let
I.	3 300 Kč	880 Kč	3 300 Kč	880 Kč
II.	6 600 Kč	4 400 Kč	7 400 Kč	4 900 Kč
III.	13 900 Kč	12 800 Kč	16 100 Kč	14 800 Kč
IV.[1)]	19 200 Kč	19 200 Kč	23 000 Kč	23 000 Kč
	-	-	27 000 Kč	27 000 Kč

[1)] Od 1.7. 2024 platí dvojí výše pro IV. stupeň závislosti: pokud osobě poskytuje pomoc poskytovatel pobytových sociálních služeb, je výše příspěvku 23 000 Kč, v ostatních případech 27 000 Kč.
Zdroj: https://mpsv.gov.cz/prispevek-na-peci

[3] Do konce roku 2017 činila výše příspěvku 400 Kč měsíčně. Od 1.1. 2018 do 30. 11. 2022 to bylo 550 Kč měsíčně.

[4] Tato částka byla vyplácena poprvé za prosinec 2022, tedy v lednu 2023.

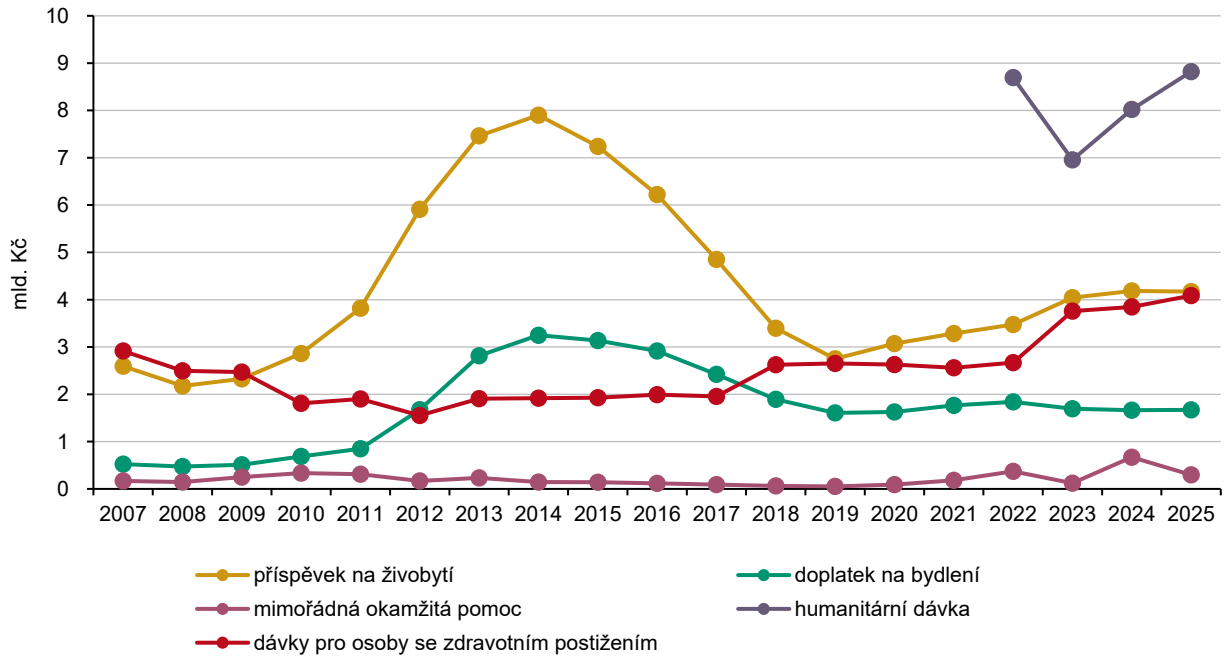
[5] Od 1. 4. 2019 (pro osoby ve IV. stupni závislosti) a od 1. 7. 2019 (pro osoby ve III. stupni závislosti) došlo ke zvýšení výše příspěvku na péči pro osoby, které nevyužívaly pobytové sociální služby. Od 1. 1. 2022 do 30.6. 2024 byla výše příspěvku sjednocena na vyšší úroveň bez ohledu na to, zda příjemce využíval pobytové zařízení či nikoliv.

Dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči v roce 2025

Z výše uváděných systémů sociálního zabezpečení osob nacházejících se v obtížné situaci je nejnákladnější příspěvek na péči, který zároveň pobírá největší počet osob. Rostoucí úroveň výdajů na příspěvek na péči je dána zejména stoupajícími počty osob ve starších věkových skupinách, kde pravděpodobnost zhoršeného zdravotního stavu a potřeby pomoci jiné fyzické osoby strmě narůstá. Na **příspěvek na péči** bylo v roce 2025 vydáno 46,4 mld. Kč, meziročně výdaje vzrostly 13 %, absolutně o 5,2 mld. Kč. Výdaje na **dávky pomoci v hmotné nouzi** vzrostly o 0,4 mld. Kč na bezmála 15 mld. Kč. Tento nárůst je dán zejména růstem výdajů na humanitární dávku, na kterou bylo v roce 2025 vydáno 8,8 mld. Kč, což bylo o 800 mil. Kč více než v roce předchozím. Výdaje na humanitární dávku tvořily 59 % z celkových výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí 28 % (4,2 mld. Kč) doplatek na bydlení 11 % (1,7 mld. Kč) a zbylá 2 % (300 mil. Kč) byla vydána na mimořádnou okamžitou pomoc. Na **dávky pro osoby se zdravotním postižením** bylo v roce 2025 vynaloženo 4,1 mld. Kč, meziročně o 6 % více, absolutně o 238 mil. Kč. Z celkových výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením připadly 3 mld. Kč na příspěvek na mobilitu a 1,1 mld. Kč na příspěvek na zvláštní pomůcku. Nárůst výdajů zaznamenal zejména příspěvek na zvláštní pomůcku, a to téměř dvacetiprocentní.

V roce 2025 bylo v průměru vyplaceno 91 tisíc dávek hmotné nouze měsíčně (bez humanitární dávky), meziročně nedošlo k výrazné změně. Nejvíce bylo příspěvků na živobytí (měsíčně v průměru 64 tisíc), dále 24 tisíc doplatků na bydlení a 3 tisíce dávek mimořádné okamžité pomoci v průměru za měsíc.

Graf 4.1 Výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením

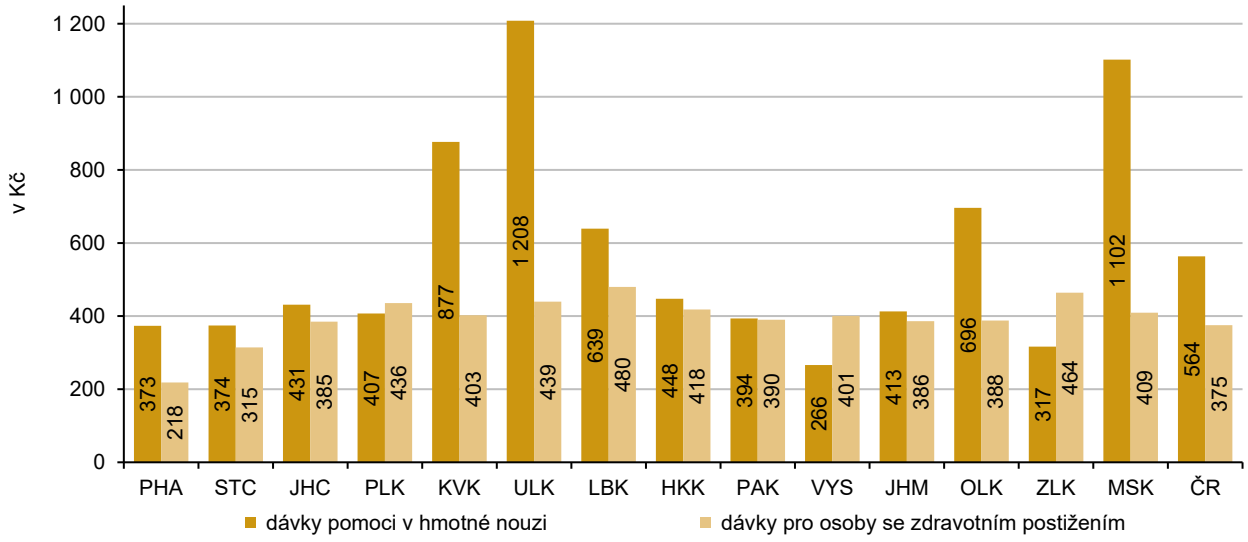
Zdroj dat: MPSV

Největší výdaje na dávky hmotné nouze byly vyplaceny v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, v těchto dvou krajích dohromady bylo vypláceno 37 % z celkových výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi v ČR (bez humanitární dávky). Tyto dva kraje vyčnívají i v případě, že přepočteme výdaje na dávky hmotné nouze na jednoho obyvatele daného kraje. Na každého obyvatele Moravskoslezského kraje připadaly v průměru v roce 2025 dávky pomoci v hmotné nouzi v hodnotě 1 102 Kč a v Ústeckém kraji 1 208 Kč. Nejnižší výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi byly v přepočtu na jednoho obyvatele v Kraji Vysočina (266 Kč).

U výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením nejsou mezikrajské rozdíly tak výrazné. Lehce nadprůměrné výdaje na tyto dávky v přepočtu na jednoho obyvatele jsou evidovány v Libereckém a ve Zlínském kraji, nejnižší v hlavním městě Praze. Za celou republiku byly v průměru na jednoho obyvatele

vydány dávky pro osoby se zdravotním postižením v hodnotě 375 Kč. Celkem bylo v roce 2025 v Česku měsíčně vyplaceno v průměru 271,5 tisíc dávek pro osoby se zdravotním postižením, přičemž z toho 271 tisíc tvořil příspěvek na mobilitu (opakující se dávka) a cca 500 dávek měsíčně připadlo na příspěvek na zvláštní pomůcku (jednorázová dávka). Za celý rok 2025 bylo vyplaceno 6 495 příspěvků na zvláštní pomůcku.

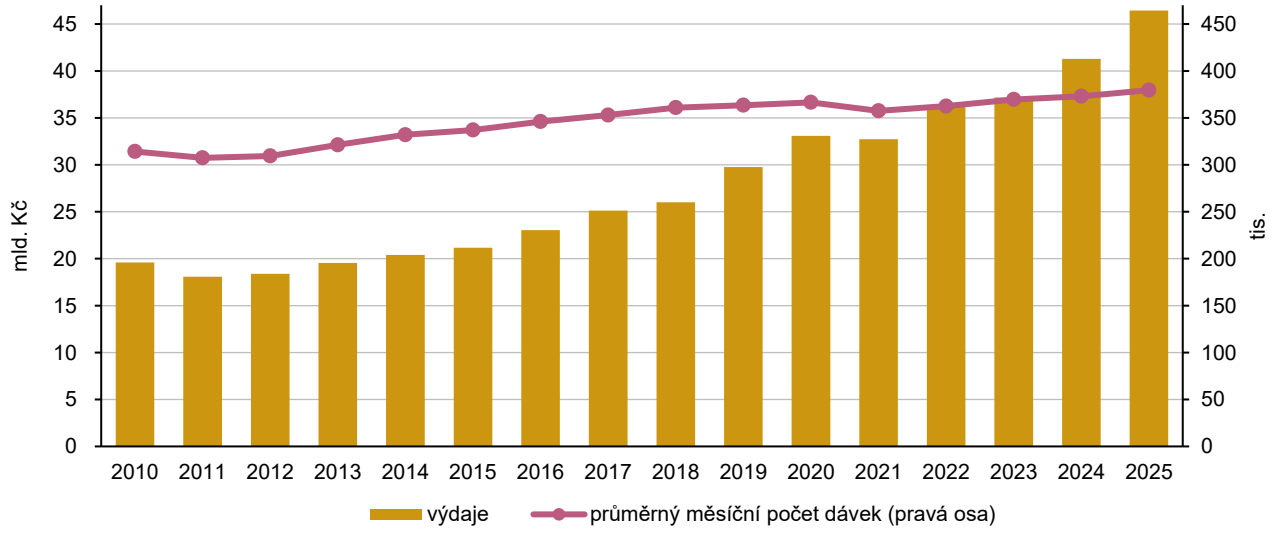
Graf 4.2 Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením
(výdaje na 1 obyvatele podle krajů v roce 2025)

Poznámka: Ve výdajích na dávky pomoci v hmotné nouzi zde nejsou zahrnuty výdaje na humanitární dávku
Zdroj dat: MPSV

V prosinci 2025 bylo v Česku celkem 380 tisíc příjemců příspěvků na péči. Nejvyšší počet vyplacených dávek byl u příspěvků na péči pro II. stupeň závislosti (116 tisíc), dále pro závislost III. stupně (102 tisíc). Téměř shodný byl počet příjemců příspěvků na péči pro I. stupeň závislosti (101 tisíc) a nejméně jich bylo pro závislost ve IV. stupni (60 tisíc). Nejvíce příjemců bylo ve věkové skupině 75–84 let, celkem 112 tis. osob, což představuje 29 % ze všech příjemců příspěvku na péči.

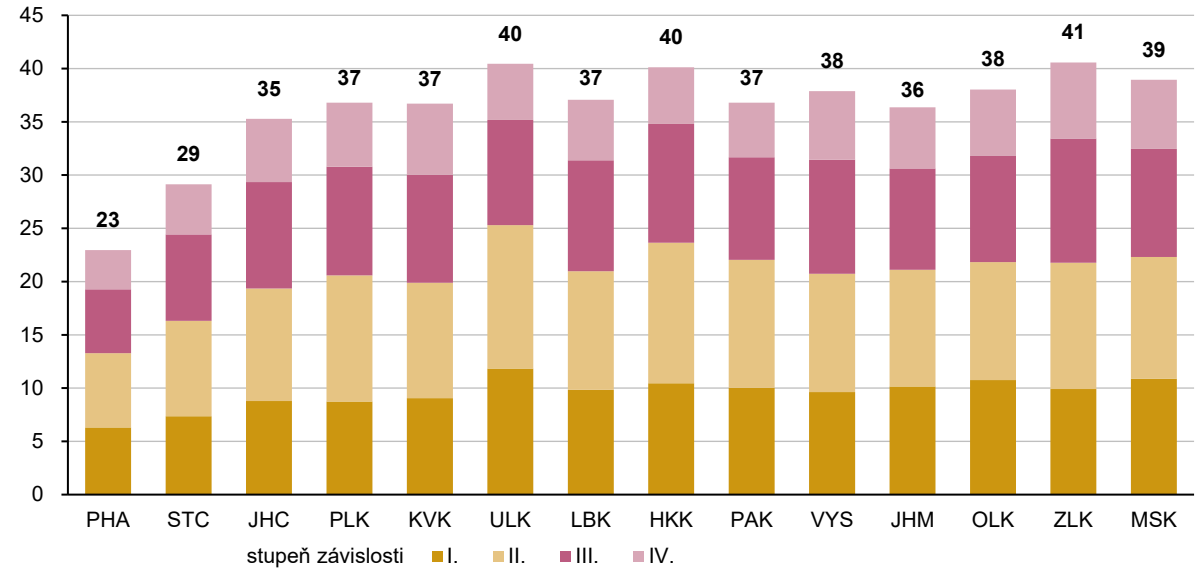
Graf 4.3 Příspěvek na péči

Zdroj dat: MPSV

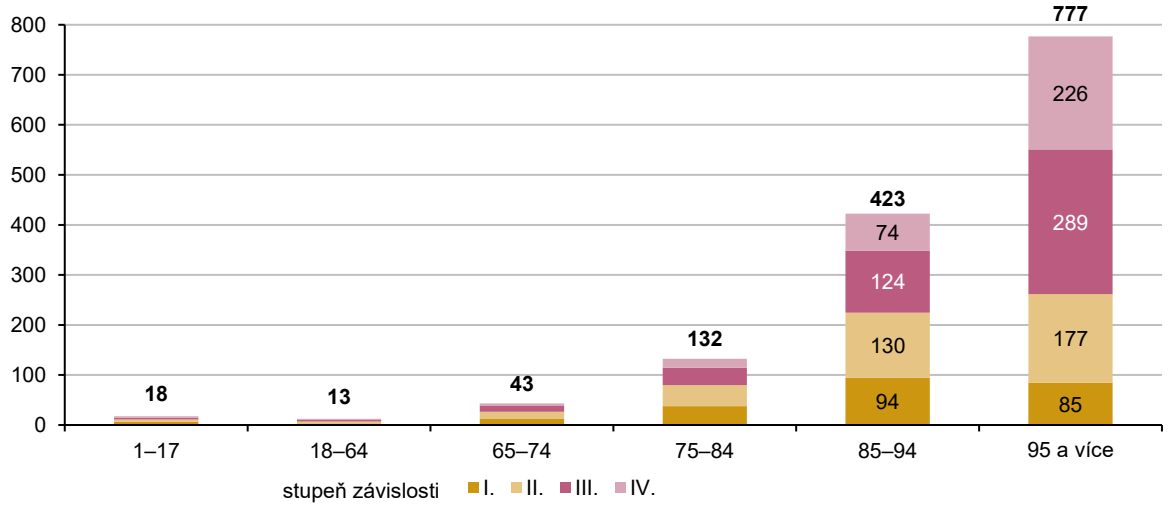
Krajem s největším počtem příjemců příspěvku na péči v přepočtu na jednoho obyvatele byl v prosinci 2025 Zlínský kraj (41 příjemců na 1 000 obyvatel), následovaný krajem Královéhradeckým a Ústeckým s hodnotou 40. Naopak nejméně příjemců příspěvků na péči v přepočtu na obyvatele bylo v hlavním městě Praze (23 příjemců na 1 000 obyv.). Velký vliv na počty příspěvků na péči má věková struktura obyvatel, jak je patrné i z grafu 4.5. Podíl osob s příspěvkem na péči ve vyšších věkových skupinách strmě narůstá. Ve věkové skupině 85–94 let pobíralo v prosinci 2025 příspěvek na péči 42 % obyvatel, ve věku nad 95 let již 78 %.

Graf 4.4 Počet příjemců příspěvku na péči na 1000 obyvatel daného kraje v prosinci 2025

Zdroj dat: MPSV, ČSÚ

Graf 4.5 Příjemci příspěvku na péči podle věku a stupně závislosti na 1 000 obyv. v prosinci 2025

Zdroj dat: MPSV, ČSÚ

Další informace o dávkách pomoci v hmotné nouzi, dávkách pro osoby se zdravotním postižením a o příspěvku na péči jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV)

https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi, https://www.mpsv.cz/humanitarni-davka

https://www.mpsv.cz/zdravotni-postizeni#dsp, https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci

Podrobné údaje o příspěvku na péči podle věku, pohlaví, stupně závislosti a krajů naleznete na webu ČSÚ v aplikaci DataStat